

NEED TO

รู้แล้ว
รู้รอด

KNOW

ตอบเรื่องต้องรู้
ด้วยวิทยาศาสตร์
ฉบับย่อยง่าย

Need to Know

ຮູ້ແລ້ວຮູ້ອດ

Need to Know

รู้แล้วรู้รอด

ดร.นำชัย ชีววิวรรณ

Need to Know รู้แล้วรู้รอด • ดร. นำชัย ชีววิวรรธน

พิมพ์ครั้งแรก : กุมภาพันธ์ 2566

ราคา 300 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

นำชัย ชีววิวรรธน. Need to Know รู้แล้วรู้รอด.

กรุงเทพฯ : sundogs, 2566. 248 หน้า. (วิทยาศาสตร์)

1. ไทย--รวมเรื่อง. I. ชื่อเรื่อง.

089.95911

ISBN 978-974-02-1824-1

ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คคะนาท, สุพจน์ แจ่มเร็ว, นงนุช สิงหเดชะ, รุจิรัตน์ ทิมวัฒน์

ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : มณฑล ประภากรเกียรติ

รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : สุภชัย สุชาติสุธาทรรณ, ประภาพร ประเสริฐโสภา

บรรณาธิการบริหาร : สุลักษณ์ บุนปาน

หัวหน้ากองบรรณาธิการ : ชนมน วังทิพย์ • บรรณาธิการเล่ม : ทักษพร ดุณาภญาณี

พิสูจน์อักษร : โชติช่วง ะวีน • กราฟิกเลย์เอาต์ : อรอนงค์ อินทรอุดม

ศิลปกรรม-ออกแบบปก : กชกร จิระพันธุ์ • ภาพประกอบ : goosey.whoopsy

ประชาสัมพันธ์และการตลาด : รัชฎา โอวาทศิริวงศ์, ฤชณีนรงค์ บัวใหญ่, ณัฏชา เชี่ยวกุล

จัดทำโดย : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชานิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 1235

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชน 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชานิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2000, 2108

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชานิเวศน์ 1

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3350-3360

Matichon Publishing House a division of Matichon Public Co., Ltd.

12 Tethsabannaruman Rd., Prachanivate 1, Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand

matichonbook

@matichonbook

@matichonbook

matichonbooks

matichonbook

ในกรณีที่มีหนังสือผิดพลาดจากการพิมพ์ เช่น หน้าขาดหาย หน้าซ้ำ หน้าสลับ เข้าเล่มกลับหัว

กรุณาติดต่อมาที่ email: matichonbook.sales@gmail.com หรือ Inbox matichonbook เพื่อขอเปลี่ยนแปลงใหม่

ส่งชื่อหนังสือจำนวนมากในราคาพิเศษ ติดต่อที่ บริษัทงานดี จำกัด โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3353

ฝ่าย MATICHON PREMIUM PRINT : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) รับผิดชอบสั่งพิมพ์ทุกประเภท

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2419, 2424 email: print.matichon@gmail.com Matichon Premium Print

คำนำสำนักพิมพ์

7

คำนำผู้เขียน

9

ผู้นำ ผู้ตาม และอำนาจ

15

การเมืองทำให้โง่?	16
มีแต่คนคิดเหมือนกับเรา...จริงหรือ?	26
อำนาจทำให้ฉ้อฉล?	34
เห็นมันๆ นี่เก่งจริงปะ	44
ทำยังไงให้เป็นขวัญใจประชาชน?	54
พลเมืองโลกอดทนกันได้เก่งแค่ไหน?	64

ฉลาด โง่ ลืม จำ

75

อัจฉริยะกับคนบ้า	76
เทคโนโลยีทำให้คนโง่ลง?	82
ทำไมเราทำผิดซ้ำซาก?	90
ลืมทำไม? ทำไมไม่ลืม?	98
ทั้งไว้ โง่จำได้เพิ่ม?	106

หลอก ลวง หลง

119

ทำไมเรากลัวผี?	120
ทำไมตกหลุมพรางโฆษณา?	128
พลังของฟรี	138
ความแรงของความหลง	148
หลงคนร้าย	156

สังหรณ์ ชะตา และอื่นๆ

167

รู้ได้ไง มีใครจ้อง?	168
สัญชาตญาณแรกแม่นยำแค่ไหน?	176
ไม่ถูกชะตา	184
ทำไมคนแก่ไม่ชอบเพลงวัยรุ่น?	192
ยิ้มสวย ป่วย ป่วน	200
จะเปรียบเทียบกันไปถึงไหน?	208
เพื่อนเราไม่เท่ากัน	218
เลิกคบโซเซียลมีเดีย	226
ความซับซ้อนของแรงจูงใจ	236

คำนำสำนักพิมพ์

ว่ากันว่าจิตใจมนุษย์นั้นแสนจะซับซ้อนและยากแท้
หยั่งถึง เรากำลังนึกถึงอะไร หรือเขาคอนั้นกำลังคิดอย่างไร
หากไม่มีท่าทีหรือน้ำเสียงเอ่ยออกมาก็ไม่มีทางรู้ได้เลย แม้แต่
สุนทรภู่ กวีที่ได้รับยกย่องว่าเป็น “เชกสเปียร์แห่งประเทศไทย”
ก็น่าจะคิดเหมือนกัน ถึงขนาดได้แต่งวรรคทองไว้ว่า

“แล้วสอนว่าอย่าไว้ใจมนุษย์
มันแสนสุดลึกล้ำเหลือกำหนด
ถึงเถาวัลย์พันเกี่ยวที่เลี้ยวลด
ก็ไม่คดเหมือนหนึ่งในน้ำใจคน”

ถ้าใจมนุษย์มันแสนจะลึกล้ำอย่างที่สุนทรภู่ว่าจริง เรา
ที่ต้องอยู่ท่ามกลางผู้คนมากมายเหล่านั้น จะเรียนรู้และรับมือ
กับมวลอารมณ์ที่แตกต่างหลากหลายยังงี้ดี?

ดร. นำชัย ชีววิวรรธน์ กับหนังสือซีรีส์ Pop Science
ฉบับปรับโฉมใหม่ ขอพาคุณไปอ่านเบื้องลึก รู้เบื้องหลัง สืบราว
ความรู้สึก และทำความเข้าใจอารมณ์ของมนุษย์ ผ่านวิทยา-
ศาสตร์แสนสนุกและกวนโอ๊ยไปในคราวเดียวกัน เรื่องราวรอบ-
ตัวที่คุณเผชิญและคำถามมากมายที่อาจเคยผุดขึ้นในหัวอย่าง

- การเมืองทำให้โง่งง เป็นแค่คำที่ถูกพูดขึ้นมาลอยๆ หรือเรื่องจริง?

- เขาคณันที่แสนจะมั่นใจซะเหลือเกินนี่เก่งจริงปะ?

- เมื่อบทจำลองรักเกิดขึ้นจริงนอกจอ ทำไมเราถึงหลงคนร้าย?

- คนแก่ไม่ชอบเพลงวัยรุ่น เป็นเพราะเขาไม่เปิดใจและยึดติดกับอะไรเดิมๆ จริงหรือ?

แล้วใครจะรู้ว่าเรื่องสัพเพเหระที่คุณคิดเองเออเองอยู่เหล่านี้ แท้จริงแล้วอาจจะเป็นประสบการณ์ร่วมของคนในสังคมอย่างไม่รู้ตัวก็เป็นได้ เพราะฉะนั้นแล้ว ในโลกใบนี้ที่แสนปั่นป่วนและความไม่แน่นอนในจิตใจมนุษย์ ยังมีความจริงอีกมากมายที่คุณ “Need to Know”

สำนักพิมพ์มติชน

คำนำผู้เขียน

ก่อนหน้าหนังสือ *Need to Know* รู้แล้วรู้รอด นี้ ผมเคยพิมพ์หนังสือไตรภาคชุด “เธอ” กับสำนักพิมพ์มติชนมาก่อน ประกอบด้วย *อย่าชวนเธอไปดูหนังรัก* *อย่าชวนเธอไปอำผี* และ *เธอ ฉัน สวรรค์ นรก*

มีแนวคิดหลักของเล่มคือ ครึ่งเล่มจะนำผู้อ่านไปทำความเข้าใจถึงความสัมพันธ์แบบหญิงชาย เล่าเรื่องที่คนส่วนใหญ่อาจไม่รู้มาก่อนหรือคาดไม่ถึง เช่น คนเราบึงกันด้วยจมูก ไม่แพ้ด้วยการมองตา ส่วนอีกครึ่งเล่มจะเปิดโลกวิทยาศาสตร์ของเรื่องแปลกประหลาดที่คนทั่วไปอาจจะไม่เคยรู้ หรืออาจจะเข้าใจผิดว่าวิทยาศาสตร์ไม่อาจเข้าใจได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ นรก สวรรค์ วิญญาณ และผีต่างๆ (เช่น ผีอำ ผีถ้วยแก้ว และปราสาทผีสิง) รวมไปถึงปรากฏการณ์ประหลาดๆ เช่น รักแรกพบ หรืออาถรรพณ์วันศุกร์ที่ 13 ฯลฯ

หลายเรื่องในจำนวนนี้ก็มีความอธิบายที่ชัดเจนแจ่มแจ้งแล้ว แต่บางเรื่องก็ยังคงยากจะอธิบายหรืออยู่นอกขอบเขตงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน

เขียนถึงตรงนี้ก็ขอขอบคุณท่านผู้อ่านทุกท่านที่
อุดหนุนหนังสือในชุดดังกล่าว

ยังมีเรื่องสนุกและน่าประหลาดใจอีกมากที่นักวิทยาศาสตร์พยายามทำความเข้าใจ ผ่านการทดลองและทำวิจัยในรูปแบบต่างๆ เพื่อตอบคำถามที่น่าสนใจบางอย่างในยุคปัจจุบันที่มีข้อมูลข่าวสารมากมายมหาศาลหลังไหลผ่านตัวเราอยู่ตลอดเวลา จนหลายคนอาจจะสับสน ทดท้อ หรือเหนื่อยใจว่า จะต้องทำตัวอย่างไรจึงจะดี?

ในหนังสือเล่มนี้ (และที่จะตามมาในอนาคตต่อไป หากได้รับการสนับสนุนมากพอ) ตั้งอยู่บนแนวคิดที่ว่า *เราควรต้องรู้และเข้าใจผู้คนและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา ผ่านพฤติกรรมและมุมมองต่างๆ ว่า เรื่องใดเชื่อถือได้บ้าง เรื่องใดเป็นเรื่องลวงตา ในทางตรงกันข้าม ก็ควรต้องมีความพยายามเข้าใจตัวเองให้มากขึ้น ลบอคติออกจากตัวให้ได้มากที่สุด เพื่อให้การตัดสินใจสำคัญๆ ทำได้อย่างถูกต้อง เราจะได้เดินหน้ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ*

นั่นคือที่มาว่า เหตุใดหนังสือเล่มนี้จึงควรชื่อว่า “รู้แล้วรู้รอด”

ผมพยายามหาหลักฐานจากงานวิจัย (น่าเสียดายที่ส่วนใหญ่จะทำในต่างประเทศ เพราะบ้านเรามีการทำวิจัยในแนวนั้นน้อยเกินไป) เพื่อตอบคำถามสำคัญๆ รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (การเมืองทำให้โง่? อำนาจทำให้

น้อยลง? เห็นมาดี ฟอรัมเด่น เอาเข้าจริง เก่งจริงหรือเปล่า?
ทำยังไงจึงจะเป็นขวัญใจประชาชนได้? ฯลฯ)

นอกจากนี้ ยังมีเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อที่เชื่อกันกว้าง-
ขวาง (อัจฉริยะกับคนบ้าต่างกันนิดเดียว? เทคโนโลยีทำให้คน
โง่งม? ลางสังหรณ์หรือชะตาชีวิต มีจริงหรือ? เราว่ามีคนจ้อง
เราอยู่จริงหรือ? สัญชาตญาณแรกแม่นยำแค่ไหน? คำว่าไม่
ถูกชะตา วิทยาศาสตร์อธิบายได้ไหม? ฯลฯ)

สุดท้าย ทำความรู้จักกับตัวเองให้มากขึ้น (คนอื่น ๆ คิด
เหมือนกับเราจริงหรือ? ทำไมเราทำผิดซ้ำซาก? การล้มสำคัญ
กับเราแค่ไหนและทำไมเราต้องล้มเรื่องต่างๆ ไปบ้าง? ทำไม
เรากลัวผี (ทั้งที่ผีอาจจะไม่มีจริง)? ทำไมเราชอบของฟรีมาก
ขนาดนั้น? ฯลฯ)

ทั้งหมดนี้นอกจากเพื่อความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราว
ต่างๆ รอบตัวและความรู้สึกนึกคิดของตัวเองแล้ว ผมหวังว่า
ด้วยการนํานงานวิจัยมาเล่าใหม่ด้วยภาษาง่ายๆ จะช่วยทำให้
คนไทยทั่วไปเกิดความชื่นชมและเห็นความสำคัญในความรู้
รวมทั้งเกิดความกระหายในความรู้ เพราะโลกสมัยใหม่มีความ
สลับซับซ้อนจากเหตุปัจจัยที่มีมากมาย

การสืบเสาะหาคำตอบที่ถูกต้องจึงมีความสำคัญกับการ
ตัดสินใจของเราในเรื่องต่างๆ มาก

มีแต่ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเท่านั้นที่จะทำให้เรา
ดำรงชีวิตอยู่บนโลกที่เขี้ยวกรากด้วยข้อมูลข่าวสารที่จริงปนเท็จ

ทั้งโดยผิดพลาดแบบไม่ตั้งใจ จากความไม่รู้ และจากความตั้งใจ
เพื่อหาประโยชน์ในทางมิชอบ

ขอขอบคุณ คุณปานบัว บุนปาน กรรมการผู้จัดการ
บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) ที่เห็นความสำคัญของความรู้
ด้านวิทยาศาสตร์ ได้สนับสนุนและให้โอกาสในการจัดพิมพ์
หนังสือของผมเสมอมา ขอขอบคุณ คุณบัว ทักษพร คุณกาญจน์
บรรณาธิการเล่มที่ดูแลการจัดทำหนังสือเล่มนี้เป็นอย่างยิ่ง
ขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือเล่มนี้ทุกท่าน
ที่ไม่อาจกล่าวนามได้หมด

ขอขอบคุณ เพจ The101.world และนิตยสาร *สารคดี*
ที่ให้โอกาสผมเขียนคอลัมน์ประจำ บทความส่วนใหญ่ในเล่มนี้
ได้จากการปรับปรุงและอัปเดตเนื้อหาที่ลงในคอลัมน์ทั้ง 2 แห่ง
ดังกล่าวให้มีเนื้อหากว้างขวางและทันสมัยมากยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณ คุณวราภรณ์ ชุมเกษียร และน้อง
แมว X และ Y ที่เป็นกำลังใจและอยู่เคียงข้างกันเสมอมา
(สำหรับท่านที่อาจสงสัย น้องแมว Z และส้มแป้นกล้วยดาวแมว
ไปแล้วครับ)

ขอให้สวัสดีกับความรับรู้ครับ

นำชัย ชีววิวรรณ

มกราคม 2566

Need to Know

รู้แล้วรู้รอด

ผู้นำ
ผู้ตาม
และอำนาจ

การเมือง —

🔊 เกราโช มาร์กซ์ (Groucho Marx) เคยกล่าวไว้ว่า “การเมืองคือศิลปะแห่งการมองหาเรื่องยุ่งยาก จนพบได้ทุกหนทุกแห่ง และวินิจฉัยมันอย่างไม่ถูกต้อง ก่อนจะใช้วิธีแก้ไขอย่างผิดๆ”

นับเป็นคำเห็นแนมที่บางคนอาจจะมองว่าเกินจริงไปบ้าง แต่บางคนอาจจะมองว่าจริงเสียนี้กระไร

ศาสตราจารย์เจสัน เบรนแนน (Jason Brennan) นักปรัชญาร่วมสมัยและสอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยจอร์จทาวน์ กล่าวเปรียบเทียบไว้ในทางการเมืองแล้วอาจแบ่งคนทั่วไปออกได้เป็น 3 จำพวกคือ 🟡 พวกฮอบบิต (Hobbit) 🔴 ฮูลิแกน (Hooligan) และ 🔵 วิลแคน (Vulcan)

🟡 ถ้าใครเคยอ่านหรือเคยดู “เดอะลอร์ดออฟเดอะริงส์” (The Lord of the Rings) ย่อมต้องรู้จัก “ฮอบบิต” มนุษย์ตัวจิ๋วที่ไม่สนใจการผจญภัยหรือโลกภายนอก และมีความสุขกับโลกใบเล็กๆ ของพวกตัวเองเท่านั้น

พวกชอบบิตทางการเมืองก็คือ พวกไม่รู้สิกรู้สาอะไรนักกับเรื่องการเมือง เพราะมองว่าไม่เกี่ยวอะไรกับตัวเอง

 ขณะที่พวกฮูลิแกนโด่งดังมีชื่อเสียง(ง)ในทางกีฬา เพราะถนัดสร้างความเสียหาย แต่ในทางการเมืองนั้น จะหมายถึงกลุ่มคนที่มีมุมมองแบบฝังแน่นและหัวแข็ง ไม่อาจทำให้เปลี่ยนแปลงได้ง่ายๆ ลักษณะเด่นของพวกนี้ก็คือ จะอธิบายและยกเหตุผลในมุมมองความเชื่อของฝ่ายตัวเองได้อย่างคล่องแคล่ว

แต่อย่าถามถึงมุมมองของฝ่ายตรงข้ามหรือฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับพวกตัวเอง เพราะคนพวกนี้จะถึงกับใบ้รับประทานนึกอะไรไม่ออกเลย เพราะวันๆ จะเอาแต่รับข้อมูลที่สนับสนุนความเชื่อเดิมๆ ของพวกตัวเองเท่านั้น

พวกนี้ไม่ใช่ไม่มีความรู้นะครับ แต่จะมีแบบครึ่งๆ กลางๆ เฉพาะความรู้ที่เข้ากับ “ความเชื่อ” ของตัวเองเท่านั้น

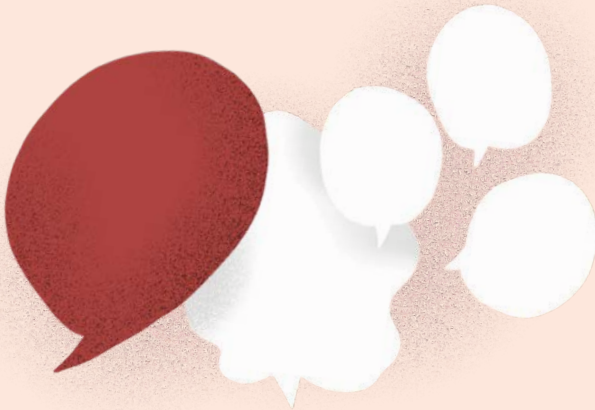
ในสหรัฐอเมริกา พวกที่มีความเป็นเดโมแครตหรือรีพับลิกันจำก็คือ พวกฮูลิแกนกลุ่มนี้เอง พวกนี้จะมองคนที่คิดเห็นไม่เหมือนตัวเองว่าเห็นผิดเป็นชอบ เห็นกงจักรเป็นดอกบัว หรือหนักกว่านั้นก็คือ เป็นพวกโง่เง่าเต่าตุ่นหรือชั่วร้ายเลวทรามทีเดียว

เหลือบตามองกลับมาที่สังคมไทย พวก “สีเข้าเส้น” ก็คือฮูลิแกนทางการเมืองตัวเอ้แน่นอน

● สำหรับพวกสุดท้ายคือวัลแคนนั้น แพนคลับ “สตาร์-เทรค” (Star Trek) คงจะเข้าใจได้เองทันทีโดยไม่ต้องอธิบายเพิ่ม แต่หากเป็นคนทั่วไปก็อาจจะต้องอธิบายเพิ่มนิดหนึ่งว่า ในภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวจะมีเผ่าพันธุ์ต่างดาวพวกหนึ่งที่มีความคิดความอ่านเป็นเหตุเป็นผลแทบจะสมบูรณ์แบบเลยทีเดียว

สิ่งมีชีวิตจำพวกนี้จะออกความคิดเห็นอะไรก็ มักมีหลักฐานด้านวิทยาศาสตร์หรือมุมมองทางปรัชญาคอยสนับสนุนอยู่เสมอ ไม่พูดจาเรื่อยเจื้อยไปตามอารมณ์ จนกลายเป็นคนลมเพลมพัดแบบนักการเมืองและผู้บริหารบางคนในบางประเทศ

ทว่าที่สำคัญที่สุดคือ พวกวัลแคนจะเปลี่ยนใจได้ หากพบเจอหลักฐานชัดเจนว่าถูกต้อง แม้จะขัดแย้งกับความคิด ความเห็น ความเชื่อที่มีอยู่

ในทางการเมืองแล้ว พวกวัลแคนนี้จะให้ความสนใจ แต่ขณะเดียวกันก็ใจเย็น คิดพิจารณาอย่างละเอียดลออ ไม่ยอมให้มือคดหรืออารมณ์มาเบี่ยงเบนมุมมองและความคิดได้ เพราะมีธรรมชาติที่พยายามตัดอคติและคงหลักเหตุผลทางความคิดไว้เสมอ

ศาสตราจารย์เจสัน เบรนนัน มองว่าการเมืองในโลกนี้ส่วนใหญ่แล้วจะมีพวกฮูลิแกนคุมเกมอำนาจ จึงจำเป็นมากที่เราจะต้องทำความเข้าใจพวกฮูลิแกนทางการเมืองว่า พวกนี้มีวิธีคิดและตัดสินใจอย่างไร จึงจะรับมือหรือปรับเปลี่ยนสังคมให้ดีขึ้นได้

เรื่องแรกสุดเป็นลักษณะของฮูลิแกนที่เราต้องจำให้ขึ้นใจ คือ พวกนี้เลือกจะเชื่อ “แค่บางอย่าง” แล้วบางอย่างที่ว่ามันต้องเป็นยังไงแน่?

คำตอบคือ บางอย่างที่ว่านั้นต้องทำให้รู้สึกว่าการโลกสวย เชื่อแล้วสบายใจ อันนี้ไม่ได้เขียนลอยๆ นะครับ รู้กันมาตั้งแต่ ค.ศ. 1979 นู่น โดยทีมงานวิจัยสนับสนุนด้วย¹

การตัดสินใจทางการเมืองจึงกลายเป็นเรื่องของ “ความชอบใจ” มากกว่าการตัดสินใจอย่างเป็นเหตุเป็นผล หรืออย่างระมัดระวัง โดยพิจารณาจากข้อมูลที่ได้เพิ่มเติมมา

กล่าวแบบเข้าใจง่ายๆ คือ ไม่ต้องไปเปลี่ยนน้ำลายอธิบาย เหตุผลกับพวกฮูลิแกนทางการเมือง เพราะพวกเขาจะเลือกเชื่อ

แค่ “สิ่งที่เชื่อแล้วสบายใจ” เท่านั้น นี่คือเหตุผลที่วงดีเบตแตก
เอาง่ายๆ ทุกทีที่พยายามจะไล่เรียงหาเหตุผลของแต่ละฝ่าย

นักจิตวิทยาชื่อ อูโก เมอร์ซีเออร์ (Hugo Mercier) และ
แดน สเปนอร์เบอร์ (Dan Sperber) ถึงกับพยายามตั้งทฤษฎี
หนึ่งขึ้นมา เรียกว่า ทฤษฎีการใช้เหตุผลเพื่อโต้แย้ง (The
Argumentative Theory of Reasoning) โดยเสนอว่า “การ
ใช้เหตุผลไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาเพื่อให้เราเข้าถึงสัจจะ การใช้
เหตุผลเป็นแต่เพียงวิวัฒนาการที่จะช่วยให้เราโต้แย้งได้ดีขึ้น
เท่านั้น”

ศาสตราจารย์เจสัน เบรนแนน ยังตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติม
ว่าการใช้เหตุผลอาจนำไปสู่ผลลัพธ์ที่โง่งมก็ได้นะครับ
(อ้าว!) ซึ่งไม่ใช่เพราะคนใช้เหตุผลไม่เก่ง แต่เป็นเพราะคนนำ
เอาข้อโต้แย้งมาใช้อย่างเป็นระบบ เพียงเพื่อสนับสนุนความเชื่อ
หรือการกระทำของตัวเองเท่านั้น ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะ
ค้นหาความจริงหรือสัจจะในเรื่องที่กำลังโต้แย้งกันอยู่

ถือเป็นการใช้เหตุผลที่เปล่าประโยชน์แท้ๆ!

กล่าวสรุปไว้ตรงนี้ก่อนว่า การใช้เหตุผลกับเรื่องการเมือง
อาจจะมีประสิทธิภาพมากนักที่จะทำให้เรามองเห็นโลก
ตามความเป็นจริง เพราะวิวัฒนาการสนับสนุนการใช้เหตุผล
ในการโน้มน้าวใจหรือแม้แต่หลอกใช้หรือควบคุมคนอื่น

เมื่อคนเผชิญหน้ากับมุมมองและเหตุผลที่ตรงกันข้าม

กับความเชื่อ จึงไม่ค่อยเปลี่ยนความเชื่อตัวเอง แต่กลับจะโกรธและยึดจับความเชื่อตัวเองแน่นมากขึ้นไปอีก การใช้หลักเหตุผลจึงไม่มีประโยชน์ในการแก้ปัญหาทางการเมืองสักเท่าไร

มองให้ลึกลงไปอีก “รากเหง้าของปัญหา” อยู่ที่ใดกันแน่?

นักจิตวิทยาทำการทดลองเยอะแยะไปหมดเพื่ออธิบายเรื่องพวกนี้แหละครับ ในเรื่องนี้จะขอยกตัวอย่างคำอธิบายหลักๆ ส่วนหนึ่งที่ใช้อธิบายได้อย่างกว้างขวาง การต้องมองหารากเหง้าของปัญหา เพราะจะแก้ปัญหาก็ได้ ก็ต้องแก้ที่รากเหง้าของปัญหานี้แหละครับ

🗨 คำอธิบายแรกคือ คนเรามีอคติครับ แถมเกิดอคติได้ง่ายมาก แต่แก้ยากอีกต่างหาก

อคติ 2 แบบที่ใช้อธิบายได้ดีคือ “อคติแบบยืนยันและอคติล้มล้างความเชื่อเดิม” (confirmation and disconfirmation biases)

คนทั่วไปจะมีมุมมองชีวิตตามแต่ประสบการณ์ การศึกษา และปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ เรามีแนวโน้มจะปฏิเสธหรือมองข้ามบรรดาหลักฐานที่ไปด้วยกันไม่ได้กับมุมมองและความคิดที่มีอยู่เดิม

มีงานวิจัย² ชี้ว่า หากเรานำหลักฐานที่ขัดแย้งกับความเชื่อของพวกเขายิงเข้าทางการเมืองมาแสดง พวกเขากลับจะยิ่งกอดความเชื่อเดิมด้วยความมั่นใจมากขึ้นไปอีก

เรื่องนี้ให้อธิบายได้ด้วยว่า เหตุใดคนส่วนใหญ่จึงมีรูปแบบการรับข่าวสารที่เอียงกระเท่เร่ และที่น่ากลุ้มใจมากขึ้นไปอีกก็คือ โซเชียลมีเดียมีแนวโน้มจะเพิ่ม “ขั้ว” การรับข่าวสารแบบนี้ให้กับเราด้วย เช่น พบว่าเอไอ (AI) ของเฟซบุ๊กเลือกป้อนข่าวที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงให้แก่ชาวอเมริกันที่เป็นอนุรักษนิยมและเสรีนิยม เพื่อให้ผู้ใช้งานชอบใจมากที่สุดและยังติดใจใช้งานเฟซบุ๊กต่อไปโดยอิงกับนิสัยการเลือกรับข่าวสารของคนนั้นๆ

🗨️ คำอธิบายแบบที่ 2 คือ อารมณ์ความรู้สึกจะไปรบกวนความคิดอ่านของเรา เช่น มีการศึกษาพบว่าอารมณ์เศร้า โกรธ หรือสนุกสนานล้วนแล้วแต่บดบังความสามารถในการคิดวิเคราะห์เรื่องการเมืองให้ชัดเจนทั้งสิ้น

บ่อยครั้งที่เดียวเราก็ตัดสินตามอารมณ์ความรู้สึกขณะนั้น เช่น พบว่าคนที่เพิ่งสูญเสียแมวไป จะเชื่อว่าอาชญากรรมลดลงได้ยากขึ้น ทั้งๆ ที่ 2 เรื่องนี้ไม่มีความเกี่ยวข้องกันเลยก็ตาม

ดังนั้น ยังเป็นเรื่องใกล้ตัวหรือกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกมากขึ้นเท่าใด ก็ยังมีแนวโน้มจะทำให้เราตัดสินใจโต้แย้งเรื่องทางการเมืองแบบมีขั้วหรือตกขอบด้านใดด้านหนึ่งมากขึ้นเท่านั้น³

🗨️ นอกจากอคติแบบบุคคลแล้ว คำอธิบายแบบที่ 3 คือ มีอคติแบบกลุ่มด้วย

คนเรามีแนวโน้มตามธรรมชาติจะอยากจับกลุ่มกับคนที่คิดและทำเหมือนๆ กัน

ยิ่งไปกว่านั้น หากไม่ระมัดระวังตัวให้ดี ก็จะมีแนวโน้มการถือตัวว่า กลุ่มของเราดีกว่า เห็นอกกว่า ฉลาดกว่า เพียงธรรมชาติมากกว่ากลุ่มอื่นได้ง่ายๆ จนบางครั้งก็นำไปสู่ความเกลียดชังอย่างไม่จำเป็น⁴

🗨 คำอธิบายสุดท้ายเป็นเรื่องของความกดดันจากคนรอบข้าง

เรามักเกิดอคติบางอย่างขึ้นได้ง่ายดายมาก หากต้องทำเพื่อแลกกับการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม มีการทดลองง่ายๆ ให้หน้าม้าจำนวนมากแสดงความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่เห็นได้ง่ายดายว่าผิด เช่น ระบุว่าสายเส้นที่วาดขึ้น 2 เส้นซึ่งไม่ได้เหมือนกันว่า เหมือนกันทุกประการ ผู้เข้าทดลองก็จะเกิดแรงกดดันให้ต้องคล้อยตามและระบุแบบเดียวกัน ทั้งๆ ที่คำนวณสายตาผู้เข้าทดลองเหล่านั้นเป็นอย่างมากจนทำให้รู้สึกอึดอัดหรือกระวนกระวายใจ⁵

จากที่เล่ามาคือ หลักใหญ่ของรากเหง้าปัญหาที่ใช้อธิบายว่า ทำไมเราจึงแทบจะทำให้สูญเสียแกนทางการเมืองเปลี่ยนใจไม่ได้เลย ขณะที่การดึงชอบบิตให้มาสนใจเรื่องทางการเมือง และมาอยู่ข้างเราก็ทำได้ยากเช่นกัน

แต่ยากที่สุดคือ การทำให้เกิดวัฏแค้นทางการเมือง เพราะเผ่าพันธุ์แบบนี้หายากยิ่งกว่าสัตว์ใกล้สูญพันธุ์เสียอีก!!!

เรื่องนี้อาจจะใช้เตือนตัวเองในมุมกลับได้ด้วย เกี่ยวกับ มุมมอง ความคิดเห็น รวมไปถึงการหาข้อมูลการเมือง เพราะ พวกเราไม่ได้มีวิวัฒนาการเพื่อเป็นคนที่มีความคิดอ่านอย่าง เป็นเหตุเป็นผลในการการเมืองมาตั้งแต่ต้น...นั่นแล

○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

ทั้งหมดนี้จึงยืนยันว่า มีแนวโน้มสูงมากที่การเมือง
จะทำให้คนเราปิดใจจนโง่ และยังมั่นใจในความโง่นั้นอย่าง
จริงจังอีกต่างหาก!

